

nøgle•hullet

23. ÅRGANG
NR. 3 · 2006

TIL LOKAL-
HISTORIEN

NYT FRA LOKALHISTORISK ARKIV & FORENING I ALLERØD KOMMUNE

Det skabte debat i lokalsamfundet, da byrådet dispenserede fra både kommuneplan og regionsplan og lod IBM bygge midt på den prægtige Ny Allerødgaards mark. Det var dengang den nu afdøde lokalavis Allerødpostens fotograf Jan Stephan dækkede begivenhederne – i begyndelsen af 1980'erne – og billedet viser starten af det meget dominerende byggeri foran den historiske storgård. Og vi er mange år forud for Sjælsø-gruppens ombygning af Ny Allerødgaard. Nu har Jan Stehan skænket sine mange fotografier fra bladets sidste 7-8 år til vort arkiv, og det er ganske enkelt den største billedaflevering nogensinde.

PROGRAMMET

Onsdag den 11. oktober 2006 kl. 19.30 i LYNGE SOGNEGÅRD,
Ved Gadekæret 2C, Lyngø:

I anledning af Slangerupbanens 100 års jubilæum inviterer vi medlemmerne til „EN TUR MED SLANGERUPBANEN“. Vi har fået trafikleder ved Bane-
danmark, FLEMMING JAKIELSKI til at fortælle banens spændende historie
og vise mange af de utallige billeder, han har samlet i årenes løb. Jakielski vil
vise billeder både fra banens første tid som selvstændig bane fra København L

til Slangerup over
Lyngø, Vassingerød
og Lindholm, men
der kommer også
mange billeder fra ti-
den efter DSB over-
tog banen i 1948, li-
gesom grusbanerne
vil blive berørt.

Torsdag den 16. november 2006
kl. 19.30

OBS! Efter Kirkehavegårds brand har vores foredrag været 'hjemløse'. Vi hå-
ber, at kunne være i LILLERØD SOGNEGÅRD, Kirkehaven 5, Lillerød, men
hold øje med omtale i Allerød Nyt.

Mange af vores nabokommuner 'bøvler' i denne tid med sammenlægnings-
problemer for at blive klar inden kommunalreformen træder i kraft 1. januar
2007. Selvom der var flere naboer, der bejlede til „den fede brud“ valgte Allerød
Kommune at forbliver alene, og derfor har vi bedt borgmester EVA NEJST-
GAARD om at komme og fortælle om ALLERØD – STADIG ALLERØD.

LOKALAVISENS BIDRAG TIL LOKALHISTORIEN

Af Kjeld Suhr

Det er uomtvisteligt, at der kan findes mange bidrag til lokalhistorien ved at studere gamle lokalaviser. Siden 1938 har Lillerød Sogn og antageligt nærmeste postomdelingsdistrikt haft en gratis ugentlig lokalavis ved navn **Lillerød Posten**. Avisen har overvejende været et annonceblad for byens erhvervsliv, krydret med udfyldende smånotitser om stort og småt. Notitser fra lokalsamfundene i Blovstrød og i Lyngge-Uggeløse fandt også vej til lokalavisens spalter. Efterhånden blev de små lokalt oplysende notitser så langsomt udvidet til egentlige artikler og omtaler, da lokalavisen i 1963 valgte at ansætte

professionelle medarbejdere på dette område.

I slutningen af april 1969 skiftede lokalavisen navn til **Allerødposten** på grund af den tilstundende kommunesammenlægning.

Lokalarkivet rummer alle årgangene af Lillerød Posten fra og med 1950, bortset fra årgangene 1954, 1957 og 1960. For Allerødpostens vedkommende er arkivet fuldt dækket ind. Hvis nogen er i besiddelse af årgange af Lillerød Posten, som lokalarkivet ikke har, vil det være meget velkomment, hvis arkivet kunne få dem foræret eller låne dem til kopiering.

Et ringbind med søgemuligheder
Som frivillig medarbejder på lokalarkivet har jeg gennem nogen tid gennembladet arkivets eksemplarer af Lillerød Posten og Allerødposten, som dækker tiden frem til og med 1969. Jeg har i overskriftsform noteret alle de væsentlige begivenheder af lokalhistorisk karakter, som

UPOLITISK NYHEDS- OG ANNONCEBLAD

Lillerød Posten

Udgaar hver Fredag og tilstilles gennem Postvæsenet gratis alle Husstande i Lillerød-Allerød Blovstrød-Blovstrød Overd.-Kirkelte-Børstingerød-Enghaven-Kollerød-Høveltsvang og Lyngge Overd.

Nr. 33.	Fredag den 17. Februar 1939.	Ugentlig Oplag 1100 Expl.	1. Aargang.
---------	------------------------------	---------------------------	-------------

Allerødposten

NR. 6 TIRSDAG/ONSDAG D. 4./5. februar 1986 - 47. ÅRG.

Lillerødposten • Blovstrødposten • Lynggeposten

denne lokalavis har bragt af store eller små omtaler i perioden 1950-1969. Det hele har resulteret i en betydelig række håndskrevne ark, som er samlet i et ringbind.

De lokalhistoriske begivenheder er rubriceret efter det decimalklasser-system, som bl.a. kendes fra bibliotekerne. Ved hver begivenhed i overskriftsform er der henvisning til, hvor man kan finde begivenheden omtalt; det vil sige, at der er angivet lokalavisens årgang og nummer.

Såfremt søgningen på den håndskrevne database bliver rimeligt benyttet, vil jeg overveje dels at digitalisere en udgave til lokalarkivet og dels at fortsætte med at registrere lokalhistorie via lokalavisen fra og med 1970.

Eksempler på søgemner

Der er en mængde henvisninger til, hvad der er sket på boligområdet, fx byplanlægning, udstykninger, vej-anlæg, boligbyggerier og arbejdet i såvel boligforeninger som grundejerforeninger.

Erhvervs- og forretningslivet er repræsenteret med bl.a. oplysninger om gamle og nye butikker, generalforsamlinger i brugsforeninger, de første supermarkeder og arbejdet i handels- og håndværkerforeninger. Udviklingen i infrastrukturen kan man finde beskrevet under jernbane- og postvæsenet, færdselsreguleringer, parkeringsrestriktioner, vejreguleringer m.m.

Til børnehaver, skoler, ungdomsklub-

Lokale begivenheder som f.eks. Lyngerevyerne fylder godt i Allerødposten.

ber, aftenskoler, ældreforsorg og ældreklubber er der talrige henvisninger. Det samme gælder arbejdet i sognerådene i Lillerød, Blovstrød og Lyng-Uggeløse, hvor der ofte kan være spændende læsning at hente, da der kom professionelle medarbejdere på lokalavisen.

Endelig har jeg lyst til at nævne en omfattende dækning af fritidslivet med idrætsklubber og boldklubber som de toneangivende.

Umagen værd

Det koster selvfølgelig lidt bladren og selvstændig orientering, når man har fundet interessante emner i søgeringbindet. Men det er ofte umagen værd at læse lokalavisens omtaler, reportager og interviews, som tit er ledsaget af fotografier af såvel personer som bygninger m.v.

Via lokalarkivets andre arkivalier kan man som regel hente supplerende oplysninger. Eller også kan man starte med de andre arkivalier og supplere med lokalavisens oplysninger.

□

Tusindvis af fotografier

I starten af sommerferien modtog arkivet en enorm aflevering; simpelt hen den største tilgang af lokalhistoriske fotografier nogensinde. Det drejer sig om den hedengangne og andetsteds omtalte lokalavis **Allerødpostens** flittige fotograf Jan S. Stephans eget arkiv af pressefotografier fra de sidste 7-8 år af avisens tid.

Allerødposten lukkede ned i 1987 efter næsten 50 år, men de første mange årgange – under navnet Lille-rød Posten – var helt uden illustrationer og med meget lidt journalistisk stof.

Jan Stephan var en af avisens første rigtige fotografer fra den tid, hvor bladet skiftede fra kedeligt annonceorgan til en underholdende og meget

vedkommende (gratis) lokalavis – og altså også med fotografier gengivet så godt teknikken tillod.

Men de originale fotografier er jo langt bedre end dem på gulnet avis-papir, og nu kom så en gave på fire fyldte flyttekasser med omkring 75 hundredstyks Ilford papæsker, 18x24 cm. ret godt proppet med sort-hvide papirfotografier. Dertil mange kuverter med flere fotos – og nogle farvedias.

Godt nok er ikke alle æsker helt fulde, og godt nok er der en del dubletter, men lavt sat er der nok 4000 fotografier.

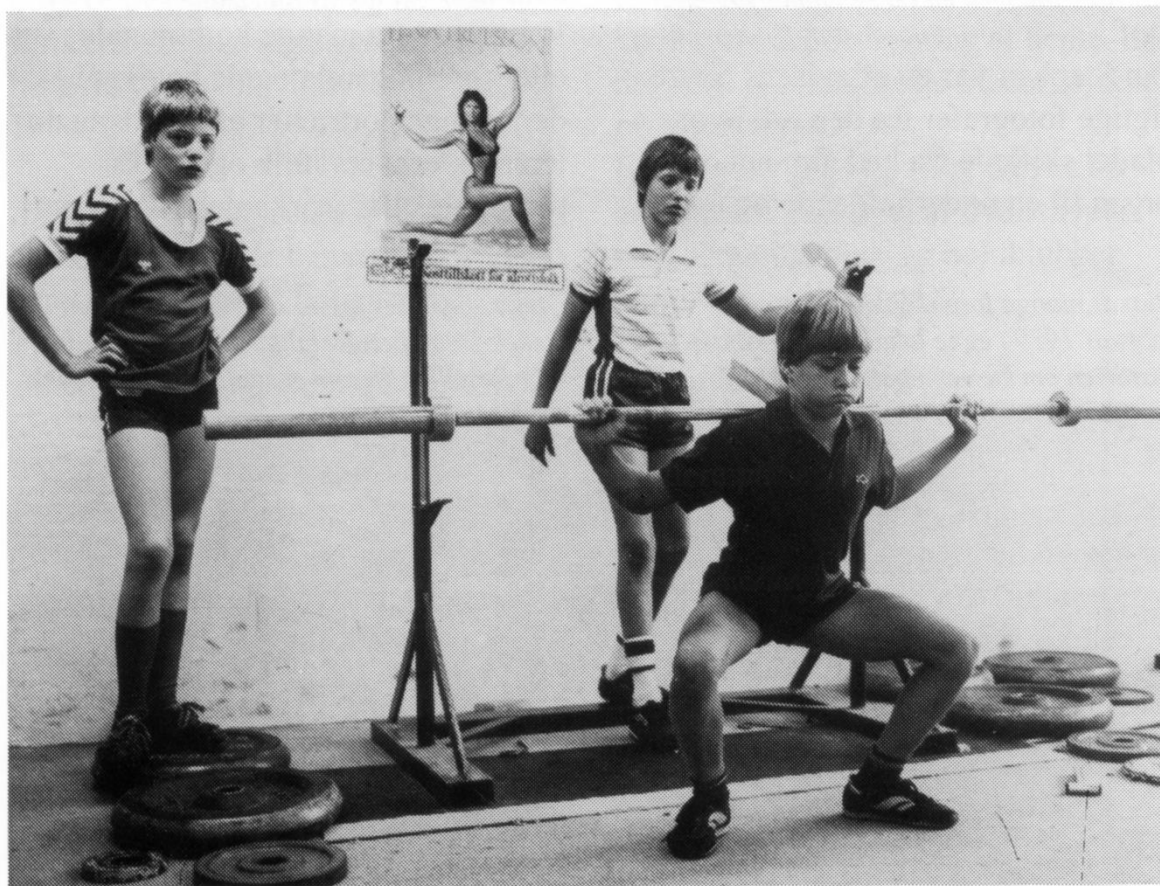
Motiverne dækker stort set alt det, som arkivet ikke selv har i forvejen: Reportage fra mange kommunale eller foreningsrelaterede begivenheder, mange portrætter af byrådsmedlemmer, erhvervsfolk og butikspersonale eller markante privatperso-

Blandt mange foreningsmotiver, måtte vi jo vælge dette: LAFAKs første medlemsmøde den 26. februar 1979 i egne lokaler i FH-villaen bag biblioteket. Den aften fortalte Per-Olof Johansson historien om kurvemagerne i Lillerød, og Geert Egger fortæller her om et studiegruppe-projekt.

ner – som altså har været i avisen. Vi finder gadebilleder, huse, forretninger gårde og fabrikker, og man kan følge nedrivninger eller nybyggerier i serier, ligesom skolerne, foreningslivet med idræt, dans, musik og revyer fylder meget i kasserne. Fælles for næsten alle optagelserne er, at der ingen oplysninger er skrevet på bagsiderne, og det gør det unægtelig til en spændende udfordring i genkendelse eller hukommelse! En slags facitliste er der dog, for Allerødpostens redaktion har noteret sidenumre, for- eller bagside og størrelsesangivelser i procenter bag

på dem, der har været brugt i avisen. Så når vi kommer i tvivl er det bare at bladde de relevante årgange af de indbundne Allerødposter igennem, til vi finder den oprindelige billedtekst! En anden aktivitet kan blive at invitere interesserede i et tema, f.eks. sport eller forretningsliv, til at hjælpe med oplysninger ligesom vi i alle år har gjort, når vi kommer i tvivl eller ganske enkelt er på bar bund. Vi vil helt sikkert vende tilbage til vore medlemmer, når vi kommer i gang med at bearbejde denne utrolige gave. Her i bladet giver vi et par appetitvækkere: □

Der er rigtig mange fotografier af idrætslivet i hele kommunen, og det bliver spændende at genfinde datoer, navne og situationer. Her er det – uidentificerede – drenge fra Lillerød IFs vægtløfterafdeling.

Naturligvis fylder lokalpolitik og byrådsarbejdet meget i billedmængden. Dette afslappede byråds-hold med en ret kendt målvogter er ikke helt gennemsnitligt for billedkategorien. Det er den lokale destruktionsanstalt (!), der har leveret sponsor-bluserne.

Der er mange billeder af folkelivet i området, alt fra pensionister til vuggestuebørn. Her er en rigtig dansk fastelavnsscene, hvor udklædte børnehavebørn slår katten af tønden ved Kratbjerg - i høj sne.

DET DAGLIGE BRØD

af Per J. Jørgensen

I 1872 skulle sognerådet i Bløvstrød udfylde et spørgeskema fra ministeriet med titlen:

„Til Oplysning om Land-Arbejder-Befolkningens Vilkaar“

Heldigvis skrev sognefogeden først en kladde på en kopi af skemaet, og heldigvis er den kladde opbevaret i Bløvstrøds kommunearkiv, og kan således give os et levende indtryk af, hvorledes den største del af sognets beboeres tilværelse formede sig. Skemaet er delt op i to dele, en del, der med ord besvarer nogle konkrete spørgsmål, og en anden del, der med tal, giver et billede af den del af befolkningens økonomiske vilkår. Spørgsmålene lød, og sognerådsformanden svarede (kursiv):

1. Hvorledes fordeler en Arbejder-Families Udgifter sig i Almindelighed paa de forskjellige Udgiftsposter, navnlig da paa:

- a) Husleje? – 12 á 16 Rd.
- b) Føde (Maaltidernes Antal og Beskaffenhed)? – 5 Maaltider, der i Reglen bestaar af tør Mad og Kaffe, og antages at koste 4 Skilling pr. Uge for Mand, Kone og 2 Børn
- c) Klæder? – 30 Rd.
- d) Tobak og Brændevin? – 25 Rd.

Vi har ingen billeder fra 1872, men familien her i 1920'erne illustrerer meget godt situationen.

2. Hvor meget betaler en Arbejder-Familie i Gjennemsnit i Skat (personlig og direkte) til Kommunen? – 1 Rd. Aarlig.

3. Hvorvidt er en ordentlig Arbejder-Families Erhverv efter Egnens Forhold i Almindelighed tilstrækkelig til dens tarvelige Udkomme?

I Sognet og udenfor har Sognets Arbejdere for en stor Deel Timer paa Tørvelægning i 3 á 4 Maaneder, kunne med lidt heldigt Vejr tilligemed Kone, Børn tjene derved fra 12-18 Rd om Ugen, saa man tør sige, at Fortjenesten var rigelig, hvis Drikfældigheden ikke var saa stor.

Så fik sognefogeden da sagt det, men indtrykket man får ved læsning af spørgeskemaet får en til at spørge med Holberg: „Ja, men hvorfor drikker Jeppe?“

4. Er Arbejderen jævnlig i Gæld? – Ja, om Vinteren.

Hvad er i Reglen Oprindelsen til denne Gæld? – Slet Husholdning fra Sommeren.

Og af hvilken Beskaffenhed (til hvem) er den? – Varer tagne paa Kredit hos Høkeren.

5. Hvorvidt forskaffe Arbejdere deres Børn Undervisning, der koster dem noget? – *Aldeles ikke her i Sognet.*

6. I hvilket Omfang deltager Arbejderen i offentlige Forlystelser? – *Krodands hver Maaned.*

7. Have Arbejderne ved egne Kræfter dannet Alderdomsforsørgelses- eller Syge-Kasser eller lignende Indretninger i Understøttelsesøjemed, Forbrugsforeninger o. desl.? – *Oprettet Sygekasse i Aaret 1852, hvilken har stor Tilslutning.*

8. I hvilken Alder gifter Arbejderen sig i Reglen? Hensyn tages udelukkende til Ægteskaber, hvor Manden ikke tidligere har været gift (altsaa ikke Enkemænds andet ægteskab) – *I Aarene 1862-1871 (begge indbefattede) blev i Bloustrød Kommune viet 46 Par af Arbejderklassen.*

Kvinder u/25 Aar: 23

Mænd u/25 Aar: 7

Kvinder 25-30 Aar: 11

Mænd 25-30 Aar: 21

Kvinder 50-55 Aar: 1

Mænd 50-55 Aar: 1

Kvinder 55-60 Aar: 1

Mænd 55-60 Aar: 0

Disse oplysninger er underskrevet:
At dette saaledes rigtigt er uddraget af Bloustrød Kirkebog bevidnes.

Bloustrød Præstegaard d. 19. Decem-
ber 1872 Carl Brasen Sognepræst.

9. I hvilket Omfang gaar Hustruerne i Almindelighed paa Arbejde udenfor

„...og fra 13 Aar til Vogtning af Kreaturer...“

Hjemmet? – *I Regelen kun i Hø- og Sædhøst, undertiden med Lægning og Optagning af Rodfrugt.*

10. I hvilket Omfang sendes i Almindelighed Børnene paa Arbejde? Og hvori bestaar det? Og særlig hvor mange anvendes i Sognet til Vogtning på Marken af Kreaturer, og fra hvilken Alder? – *Børn bruges fra 8 Aar ved Tørvefabrikation og fra 13 Aar til Vogtning af Kreaturer.*

11. Kunne Arbejderne i Almindelighed antages at have Beskæftigelse hele Aaret igennem? – *Heri Sognet er Mangel paa Arbejdskraft.*

12. Er der af Arbejdsgiverne i Kommunen indrettet nogen Alderdomsforsørgelse, Sygekasse, Asyl eller lignende Indretning, og da hvorledes? Med hvilke Tilskud af Arbejderne? – *En Alderdomsforsørgelseskasse er man i Begreb med at oprette paa Hirschholms Distrikt, der skal træde i Kraft 1874.*

13. I hvilket Forhold overgaar Arbejderne til selvstændig Stilling (t.Ex. som Bruger af egen Jordlod)? – *Yderst sjældent og da kun ved Arv og Giftermaal.*

14. I hvilket Omfang benyttes Akkord-Arbejde? – *Akkordarbejde benyttes hvor det paa en forsvarlig Maade lader sig gøre.*

15. Ydes der foruden den angivne Løn og Kost i Reglen endnu andre Præstationer, F.eks. Bolig, Græsning til en Ko etc.? Til hvilken Værdi kunne disse Ydelser ansættes? – *Fri Bolig ydes enkelte af en samlet Værdi af 12-16 Rbd. Ofte et fri Læs Tørv til Beløb 5 Rbd.*

16. Driver Arbejderen i Reglen noget Bierhverv, og hvor meget kan dette antages at Indbringe? – *Heri Sognet aldeles undtagelsesvist.*

17. Bidrager Hustruen ved Husflid

eller andet særligt Erhverv i Almindelighed til de Fælles Udgifter? – *Ved at spinde, sy og vaske. I de senere Aar ved Handskesyning.*

Således er vi kommet frem til de mere statistisk prægede oplysninger:

a. Det samlede antal Husmænd, Indsiddere etc. I Kommunen: Selvejer-Husmænd under 2 Skpr-Hartkorn: 56 heraf vare 17 Handlende og Professionister.

Selvejer-Husmænd uden Jord: 31, heraf vare 12 Handlende og Professionister.

Indsiddere, Inderster etc.: 57, heraf vare 3 Handlende eller Professionister.

b. Gennemsnits-Fortjenesten er for Landarbejdere:

Det har været småkårsfolk, som boede i „Kultrillerens hus“

Paa større Landejendomme over 12 Tdr. Hartk. Dagløn med Kost:
Mandkjøn: Sommer: 3 Mark.
Vinter: 1 Mark, 8 Skilling.
Kvindekjøn: Sommer: 1 Mark, 8 Skilling.
Vinter: 1 Mark.
Dagløn uden Kost:
Mandkjøn: Sommer: 5 Mark.
Vinter: 3 Mark, 8 Skilling.
Kvindekjøn: Sommer: 3 Mark, 8 Skilling.
Vinter: 2 Mark, 8 Skilling.

På mindre gårde var lønnen mindre:

Lønnen for faste Tjenestefolk er i Gjennemsnit:
For Sommer: Mandkjøn: 45 Rigsdaler.
Kvindekjøn: 20 Rigsdaler.
For Vinter: Mandkjøn: 20 Rigsdaler.
Kvindekjøn: 16 Rigsdaler.

Arbejdstiden er i Gjennemsnit (i Timer):
Om Sommeren: 14 Timer.
Om vinteren: 10 Timer.

Heraf medgaaer til Hvil og Maaltider:
2½ Time om Sommeren.
2 Timer – Vinteren.

Bloustrød Sogneraad d. 21. Januar 1873. Joh. Bjerre, Formand.

Dette var de nøgterne kommentarer og tal, der beskriver en befolkningsgruppe, der i 1872 og årene deromkring, levede en i vore nutidige

øjne kummerlig tilværelse, men de levede og de arbejdede hårdt, og man kan vel sige, at deres daglige slid har banet vejen for det rige samfund vi er en del af. Det vækker tanker, når vi sætter nøglen i historiens nøglehul, drejer og åbner døren.

Noter og ordforklaring:

Hirschholm: Hørsholm.

Husmand: mand af landarbejderklassen, der ejer, fæster/lejer eller bebor et hus med eller uden jord på landet.

Høker: person, der (under beskedne former) driver detailhandel, især med levnedsmidler.

Inderste: person, der boede i et inderstehus d.v.s. et hus, som hørte til en bondegård.

Indsidder: person, der ikke boede i et selvstændigt hus, men i en stue hos en gårdmand – ofte gamle eller syge.

Pengene: 1 Rd. (Rigsdaler) = 6 Mark = 96 Skilling

Rigsdaler benævnes sommetider Rigsbankdaler (Rbd) I 1875 ændredes møntfoden til Kroner og 1 Rd. sattes til 2 kroner.

Professionister: mindre håndværkere og næringsdrivende på landet.

Skpr. Hartkorn: enhed for ansættelse af en ejendoms værdi.

Tørvelægning: udlægning af den færdige tørvemasse på en mark, så tørvene kan tørre.

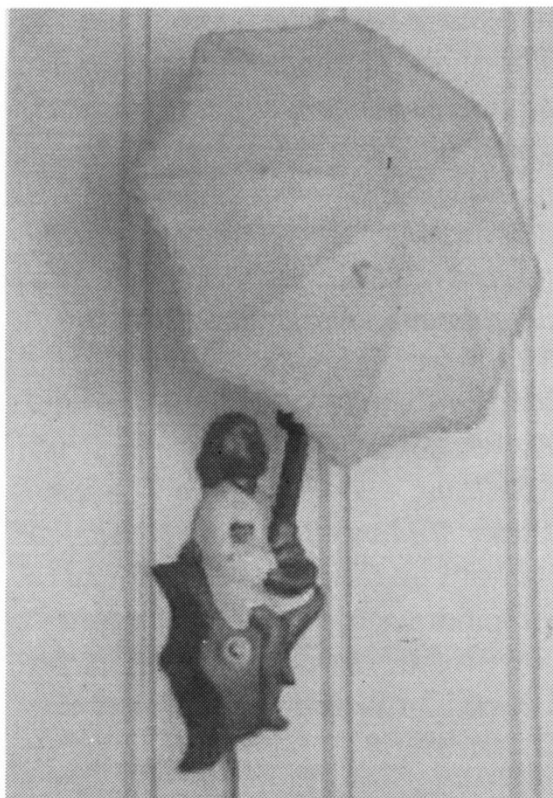
Kilder: Bloustrød Sognearkiv, Slægtsforskerens Opslagsbog, Store Ordbog. □

FLERE SMÅINDUSTRIER

I de sidste par Nøglehuller har vi blandt vore medlemmer efterlyst oplysninger og informationer om lokale småindustrier og -fabrikker. Denne efterlysning har resulteret i bl.a. historien om Bøjlefabrikken, som vi bragte i sidste nummer af medlemsbladet, og her bringer vi endnu et par bidrag, som vi har modtaget af Ole Peters:

Ole Lukøje-lampen

De kendte Ole Lukøje-lamper blev i midten af 1950'erne fabrikeret på et lille værksted i Uggeløse. Lampestøberiet lå i en del af automekaniker Villadsens værkstedsbygning på Uggeløse Bygade 42 B. Det var bare to små sammenhængende lokaler, der tidligere havde været damefrisørsalon. Ejerne var de to brødrene Andersen, som boede i Bastrup, men her lejede de sig ind hos mekanikeren med dette lille metalstøberi. Det mindede om en udvidet udgave af at støbe tinsoldater. Det var håndarbejde med at hælde den flydende metalmasse ned i støbeformene, og efter endt afkøling blev formene åbnet og emnerne rensed for støbegrater. Næste skridt i processen var at dyppe de støbte lamper ned i et galvanisk syrebad, så de fik kobberfarve. De blev derefter sendt til maling. Dette var hjemmeindustri, hvor

Hjemmemalet Ole Lukøje-lampe med stofskærm

hjemmegående husmødre sad og malede metalfigurer til nogle få øre pr. styk.

Ole Lukøje-lampen var den første type, fabrikken i Uggeløse lavede, men der var også andre figurer som Anders And og Mickey Mouse i sortimentet.

Efter malerarbejdet blev lamperne monteret med fatning og ledning, og til sidst forsynet med lampeskærm. Ole Lukøje-lampens skærm var oprindeligt en rødakeret opslået paraply set fra siden, men senere kom en variant, der var en paraply set oppefra. Denne var billigere at fremstille, da den var af stof.

Disse lamper var højeste mode i 1950'erne, hvor børnene pludselig fik

Værkstedbygningen på Uggeløse Bygade ligger der stadig – med anden funktion.

egne 'børneværelser', men hvis man går ind på 'nettet' i dag, ser det ud til, at de har fået en renæssance. Jeg fandt for nylig en lampe på Hillerød Kræmmermarked, dog uden skærm til kr. 150,-

Som et kuriosum kan nævnes, at der på samme adresse, Uggeløse Bygade 42 B, blev fremstillet generatorbrænde under 2. verdenskrig. Generatorbrænde var skåret i en bestemt længde, så det passede i besættelsestidens gasgeneratorer, der var monteret på bilerne. På grund af den tyske besættelse var der mangel på benzin i disse år, så opfindsomheden var stor, når det gjaldt erstatning for rationerede varer.

Træskobunde fra „Stalden“
På Uggeløse Bygade 46 var der

oprindelig en heste- og kreaturstald, opført som udhus til aftægtsboligen „Uggeløse-Hus“ i 1908 – mindre kunne ikke gøre det, når man gik på aftægt fra Uggeløsegård.

I denne forhenværende stald blev der indrettet tømrer- og snedkerværksted en gang i 1940'erne af de to svogre Eigil Christiansen og snedker Helmer Nielsen, kaldt „Snitteren“.

Ud over normalt bygningshåndværk havde de en lille særproduktion i en periode under besættelsen i 1940'erne. De producerede træbunde af bøgetræ til lædertræsko og træskostøvler.

Disse træskobunde blev lavet på en speciel kopi-fræsemaskine, og bundene gik så videre til lædermontering et andet sted. Jeg har desværre aldrig fået taget et foto af maskinen.

Ole Peters □

HØVELTEGÅRDS JOURNAL

af Birthe Skovholm

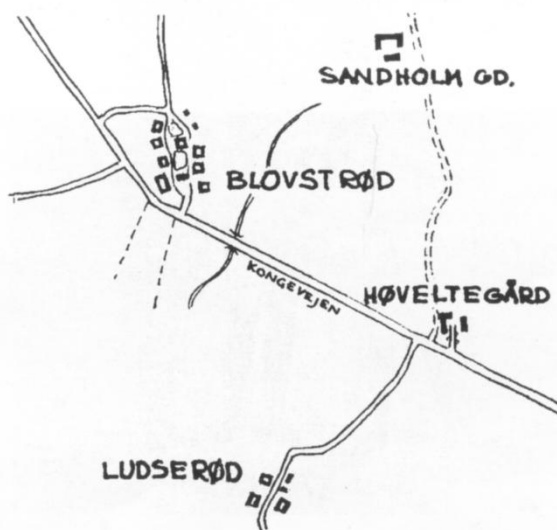
I forsommeren fik Arkivet en forespørgsel fra en specialestuderende ved Københavns Universitet om navnet på Høveltegårds ejer i året 1807.

Vi kunne oplyse, at kaptajn John Christmas ejede gården i to omgange nemlig fra 1799-1814 og igen fra 1820-1822.

Grunden til forespørgslen var, at der i Kgl. Biblioteks Håndskriftssamling ligger 12 folioark med titlen Høvelte Gaards Journal, som Annie Mølgård skulle bruge i sit speciale.

I disse papirer omtales „Captainen og Jomfruen“, og da man ikke ved, hvem der har skrevet journalen, kunne navnet på ejeren af gården måske lede frem til forfatteren.

Journalen beskriver, hvad den ukendte forfatter på Høveltegård selv oplever og hører af rygter i forbindelse med englændernes besættelse og senere bombardement af København i 1807. Beskrivelsen begynder den 16. august og slutter den 9. september, og den giver et tydeligt indblik i, hvor dårlig kommunikationen var. Befolkningen i Nordsjælland fik ingen officielle informationer om forholdene i hovedstaden via f.eks. præsterne men måtte nøjes med rygter og de få oplysninger, som

forbirejsende kunne give. Alle rygterne var med til at skabe frygt, og ofte modsagde de hinanden.

Teksten er skrevet som en mundtlig fremstilling, og der er ikke mange kommaer og punktummer. Derfor er det ikke let at citere fra, så eksemplerne, der er brugt her, er lettere omskrevet.

'1807 Søndag den 16. August. Hørte af 3 koner, som græd, at de engelske havde gjort landgang og afbrændt hele Vedbæk og var marcheret til en by som hedder Høsterkøb. Straks derefter sendte vi bud ud for at høre, om det var sandt. At de havde gjort landgang var sandt nok, men de havde ikke afbrændt Vedbæk. Derefter hørte vi, at de engelske gerne købte heste, og for en hest gav de 200 Rigsdaler. Derpå hørte vi, at 4 gardere til hest var redet ud for at se, om det var sandt, at de engelske havde gjort landgang. Derpå fik de at vide, at der var 8.000 mand gået i land, og de rendte det bedste de kunne og fortalte det. Desuden hørtes, at 21 mand engelske og franske forrædere var kommet til København for at stikke den i brand. Nogle var for-

Engelske og skotske soldateruniformer.

klædt som fruentimmere og blev greben i Kastellet.'

Dagen efter var vores ukendte forfatter på ved mod København, men blev af en bonde bedt om 'for himlens skyld ikke at køre længere, da vi ved Gentofte kom den hele armé i møde. Han råbte se, se, hvor deres sabler de glimrer. Gud hjælpe mig, de marcherer til København, og deres armé bestod af 20.000 mand.' Derefter får man en hel del forskellige bud på, hvor og hvordan englænderne er gået i land.

Den 18. så man de første englændere i Blovstrød: 'Ved middagtid for

halvandenhundrede engelske husarer her forbi for at indtage Kanonværket (Frederiksværk). Én kom farende herop med den blanke sabel i den ene hånd og en ladt pistol i den anden. Han spurgte truende, om her ikke var nogle tropper? Svaret var nej, og da man forsikrede nok en gang, at her ingen var, red han sin vej til de andre. Samme dags aften kom 4 af dem tilbage og red i fuld galop op i gården. De råbte ad fuld hals på tysk, at man skulle komme ud. Da man kom ud, var de som rasende. Med sablen i hånden råbte de atter på tysk, at de ville have vin. Da de havde fået hver en flaske, var de fornøjede og red deres vej igen.'

Den 19. kom englænderne tilbage med fire malmkanoner fra Frederiksværk og et helt vognlæs geværer og sabler, som de havde frarøvet borgerne i Frederiksborg (Hillerød). I Birkerød havde de også hærget og smadret vinduer, og her havde de desuden pryglet præsten, 'så han måtte krybe ud af vinduet for at undslippe dem.'

Den 20. var der igen englændere på

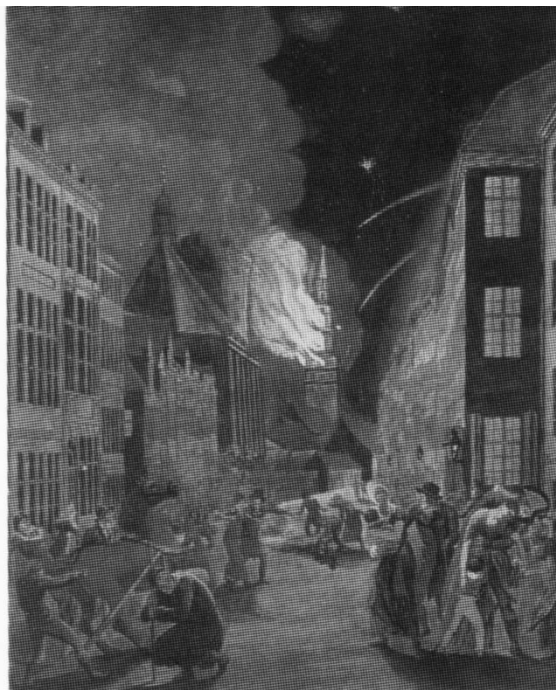
Københavnerne flygter under bombardementet. Hastig skitse af Eckersberg, der var øjenvidne.

egnen: 'I dag passerede en del engelske Blouvstrød. Efter sigende skal 16 mand være kommet ind til præsten og forlangt noget at spise, som de på den bedste måde bekom. Men resten blev i kroen, hvor man sagde, at de befalede bønderne at bringe dem stegt flæsk og kartofler til at spise. Man hørte tillige, at de slæbte både borde og bænke fra kromanden ud midt på vejen, hvor de sad og spiste, og hvor så bønderne måtte bringe dem, hvad de forlangte, og de fik ingen penge for det.'

De næste dage begynder englænderne bombardementet af København både var landsiden og vandsiden, og der kommer rygter om, at kronprinsen var på vej mod København. Rygter om enorme tabstal på engelsk side når også frem, bl.a. skulle general Castenskjolds kun 1.000 mand have besejret 6.000 englændere ved Roskilde. 'Derefter har man atter hørt, at en stor mængde af Skørtekarle, som man kalder dem, skulle være gået ind på Tømmerpladsen for at bortrane vores tømmer til et batteri til de engelske, men da vores mandskab mærkede det, stak de ild på Tømmerpladsen, og Skot-lænderne måtte flygte ud i søen for ikke at blive indebrændt. Vores mænd skal have skudt 4-500 uden, at vi selv mistede en eneste.'

Den 1. september reddede man alle lemmerne fra Sct. Hans Hospital til hospitalet i Hillerød. Disse stakkels mennesker havde ligget og sultet i Frederiksberg Kirke i 3 dage, før de blev reddet. 'De forsikrede, at der lå

Da København blev udsat for verdens første bombardement mod civile. Domkirken er i brand – set fra Landemærket. Tegnet af Eckersberg.

15 store kugler i hospitalet, som var gået igennem 3 tykke mure, og som vore folk havde skudt mod fjenden fra Volden.'

Den 4. september hørte man om slaget ved Køge, hvor 'de engelske så græsselig skal have plyndret i Køge. De skal have taget alt fra borgerne, hvad de ejede, som var af nogen betydning og spoleret alt, hvad de kom nær. Ligeledes skal de have gjort i Roskilde, den dag slaget stod der.' Et andet rygte afviste englændernes plyndringer, og en mand 'forsikrede, at der ikke var mere end 4 store gårde brændt, og det skal være på Vesterbro, og dem skal vi selv have skudt i brand, fordi de stod i vejen, når de skulle krige mod fjenden.' Men efter Køge begyndte englænderne deres tre dages bombardementet af hovedstaden.

'I aften sås her ligeledes en stor

ildebrand. Ligeledes hørte man den hele nat, at de bombarderede, og man så ligeledes den hele nat, at det brændte, men man kan ikke skønne, hvor det er.'

Den 5. 'i dag hørte man af 5 bønder, som kom fra de engelske, at det var Tømmerpladsen, som brændte, da de den ganske nat har kørt og set ilden.' Den 6. gik forfatteren ad Lyngby til, 'da man havde noget at forrette.' Ved Dronninggård stod der to englændere, 'som af nysgerrighed spurgte, hvor vi ville hen? Vi svarere, at vi spadserede, og dermed var de fornøjet.' Ved Geels Skov gik de ind i en hytte og spurgte, om man kunne komme til Lyngby? Konen i huset svarede, at hvis de havde pas, kunne de godt gå gennem skoven. Hun fortalte endvidere, at englænderne samme nat ville løbe storm på København. Vores forfatter fortsatte til Lyngby og blev undervejs mødt af fire forskellige engelske vagtposter, der dog alle var høflige og lod selskabet passere. 'Vi forespurgte os, om vi kunne passere vejen rolig til Gentofte og fik til svar, at der var ingen, som bekymrede sig om os på den vej, hvor man gik, når man selv passede på, at man ikke kom for nær arméen. Da vi kom udenfor Lyngby, så vi noget derfra en lejr af de engelske. Der var mange hytter og desuden 3 store krudtvogne, som stod der ved. Lejren var bygget af træer, som de havde hugget af grøfterne, og de havde beklædt dem med kornet på marken.' Lidt længere fremme stødte de på endnu en engelsk lejr, der dog

Englænderne var en regulær besættelsesmagt og krævede en hel del: Den sjællandske bonde siger til officeren, at han ligeså godt kan få halen med, når han alligevel har taget hesten.

kun blev brugt om natten til at sove i. Da de kom til Lundehuset, øst for Emdrup Sø, kunne de se hele den engelske flåde ligge i Øresund, og de vendte om. 'På tilbagevejen mødte vi den unge postmester i Lyngby, og han sagde, ligesom de andre havde sagt, at det ville blive en grusom nat i nat, da alle siger, at fjenden vil løbe storm på København. Han sagde tillige, at den forrige nat havde der været sådan en ynke og jammer i København, at han ikke kunne beskrive det.'

Den 6. 'hørte man atter, at der skal have været så græsselig en tilstand i København i nat, at ilden har raset så græsseligt, at 2 af vore officerer skal være gået ud ad porten til den engelske general og forlangt våbenstilstand, som også den engelske general skal have bevilget.' Det blev fortalt, at der skulle være brændt 70 gader i hovedstaden, 'og Vor Frue Kirkes tårn, skal være faldet, og nu kan man se en græsselig røg den hele dag.'

Den 7. 'Nu hørte man af en, at alt var stille, at parlamentærflaget vejede.' Den militære øverstkommanderende havde kapituleret efter pres fra Kø-

Efter bombardementet var hovedstaden nærmest en ruinhob. Graabrødre torv mod domkirken, malet af I.P.Møller.

benhavns befolkning, men der kom stadig modstridende oplysninger til Høveltegård.

Den 8. 'Nu hørte man atter den sørgelige tidende blive gentaget, nemlig at de danske havde overgivet sig...Men gudskelov, i det samme kom en skovfoged fra Birkerød, som sagde det modsatte...I det samme kom vores kusk, og nu fik man at vide, at det var sandt, hvad man bestandig kun troede var et rygte. Vi blev alle som lynslagne, da vi så ham. Vi måtte nu nødes til at tro, hvad vi så nødig ville, nemlig at portene (til København) var åbne, og nu begyndte han at fortælle, at Kastelet var besat af 2 à 3.000 mand engelske, at Nyholm var besat, men at ingen af de gemene (menige) engelske soldater måtte komme ind i byen. Han fortalte tillige, hvor græselig at byen var rongeneret med

bomber, der dels havde stykket ild, dels havde slået itu og splittet næsten den hele by.'

Den sidste dag, der beskrives i journalen er den 9. september, to dage efter kapitulationen. Den dag kom 15 mand til Høveltegård. De kom fra Kanonværket i Frederiksværk og havde været fanger i 24 dage på et engelsk skib. Da de hverken havde fået vådt eller tørt hele dagen, beværedede forfatteren dem med et stykke mad og mælk på kaptajnen og jomfruens vegne, og de takkede så mange gange, at 'man knap kunne bare sig for at græde.'

Englænderne forlod Sjælland den 20. oktober med en fuldt udrustet flåde på 15 danske lineskibe, 15 fregatter og 7 brigger samt en del mindre fartøjer, – og hvem forfatteren til Høveltegårds Journal er, får vi nok aldrig at vide. □

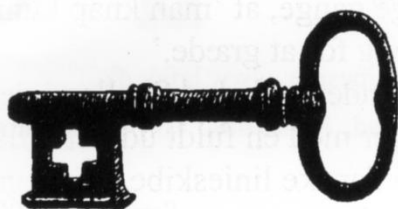
EFTERLYSNING

Hvem kan fortælle os om Bordbombefabrikken ABBEN i Lillerød? På Arkivet har vi oplysninger om, at fabrikken startede i en tilbygning til 'Villa Landro' på M.D. Madsensvej 12 – altså bag den nuværende Bønne-lykkes Farvehandel og Bodega 'Pillen'. På et tidspunkt, som vi heller ikke kender, flyttede fabrikken til Horsemosekvarteret, men vi har divergerende oplysninger om adressen.

Én kilde siger, at det var på Skovkrogen og en anden, at det var på Mosevej 2A. På Skovmosen 2A har der tidligere være hønseri (Dyrnæs) og en lampeskærmsfabrik.

Hvis nogen af vore læsere har oplysninger om den rigtige adresse på bordbombefabrikken samt årstal for start og flytning, er vi meget interesserede i at høre om det. Vi vil endvidere meget gerne høre om selve produktionen, ejere, hvor mange ansatte, der var osv.

Vi kan træffes på tlf.nr. 48 17 08 91 mandag-torsdag kl.9-13 eller på e-mail: lafak@lafak.dk

Tropefugle eller sølvvræve ?

EFTERLYSNING

Arkivet har modtaget en forespørgsel fra en dame i Århus, der gerne vil vide noget om 'Rio Farm' på Kongevejen 100.

Damen mener, at der har været opdræt af eksotiske fugle, og der har også på et tidspunkt været en rævefarm på adressen. Siden har et tapefirma brugt lokalerne og Frøkjær har benyttet dem til cowboybukse-lager. Hvis du har oplysninger om 'Rio Farm' så ring til Lokalhistorisk Arkiv tlf.nr. 48 17 08 91 eller send en mail til lafak@lafak.dk

LFAKs firmamedlemmer: 2006

Allerød Bog & idé
Allerød Elektrikeren
Allerød Foto 2 Aps.
Allerød Fysioterapi og Træning
Allerød Handelsforening
Allerød Planteskole
Allerød Vinhandel
Bedre Bad Allerød-VVS Aps
Bilhuset Allerød ApS
BoRent Hjemmeservice Aps.
Brillehuset
danaconsult.com
DPA Microphones A/S
AOC Engholm
Estate Lars Busk
Karin Hermansen Guld – Sølv – Ure
Krukkerne Blomster og Vin
La Strada Herretøj
Laser Tech. Services A/S

Lokalbanken Lillerød
Lyngby Tømmerhandel A/S
Lyngby Handelsforening
Lyngby Overdrevs Grundejerforening
Marianne Møllebro,
Ejendomsmægler
Carl Nielsen & Søn A/S
Nejstgaard & Vetlov,
Statsaut. Revisions-A/S
Nordea Allerød
Nybolig Lillelund
PC-assistance
Axel Rasmussen & Søn A/S
Rosmosegårds Beboerforening
Rønneholtparkens Ejendomskontor
Schouboefonden
Skjoldburne
K. Thomsen El-installation A/S
Vindbygårds Grundejerforening

Lokalhistorisk Arkiv og Forening i Allerød Kommune, Kirkehavegaard, Kirkehaven 10, Lillerød, 3450 Allerød, tlf. 48 17 08 91. Åbningstid: Tirsdage kl. 9.00-13.00, samt efter aftale med arkivleder Birthe Skovholm.

Henvendelse kan også ske til:

Ole Høegh Post (formand) tlf. 48 17 53 26 (kun aften),
Wolthersvej 6, Lillerød, 3450 Allerød.

Arkivets e-mailadresse: LAFAK@mail.tele.dk – Hjemmeside: www.lafak.dk.

"Nøglehullet" er foreningens og arkivets medlemsblad. Redaktion: Birthe Skovholm og Ole Høegh Post. Tryk: Preben Jensen.

Oplag: 450 eksp. ISSN 0905-4146.

September 2006.

Alle kortudsnit har Copyright Kort og Matrikelstyrelsen, Rentemestervej 8, 2400 København NV.

Fotos med kendt fotograf: Ole Peters s. 13 – Ole Høegh Post s. 2n – Jan F. Stephan s. 1, 4, 5, 6, 7.

